

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут історії політології і міжнародних відносин

Кафедра етнології та археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Релігійна етноархеологія

Освітня програма 032 Історія та археологія

Спеціальність 032 Історія та археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 13 від “28” червня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Релігійна етноархеологія»
Викладач (-і)	Томенчук Богдан Петрович
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
Е-mail викладача	tomenchukbogdan@gmail.com
Формат дисципліни	Денна, заочна, дистанційна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС (90 год.) 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Консультації щосередини після занять з 13.00 до 14.00 в 619.
2. Анотація до курсу	
<p>Цілісність релігієзнавства, як самостійної гуманітарної науки, яка вивчає релігію в усій багатомірності її форм, функцій, значень і ролей, не заперечує можливість констатування в її рамках нових складових. Зокрема, тепер виокремились і нові дисциплінарні структурні напрями. Такі як «етноархеологія релігії» та «релігійна етноархеологія», які вивчають складну систему відносин «релігія-етнос». В останньому релігія і етноархеологія постають об'єктами уваги етнології, етнографії та культурології, коли аналізу піддаються специфічні аспекти їх взаємодії, які спираються на етнографічні джерела. Така етнографічна спрямованість позначилась і на змісті релігійної етноархеології, як нового наукового напрямку.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета: метою курсу є навчити студентів виявляти та здійснювати релігійні характеристики при аналізі основних категорій етнологічних (етнографічних) матеріалів. А саме, які стосуються як матеріальної, так і духовної культури населення різних етнографічних груп і зокрема регіону Прикарпаття.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вивчити системні знання з релігійної етнології та археології. • виявити релігійні ознаки при характеристиці основних категорій етнологічних матеріалів. • Показати основні методики міждисциплінарних досліджень по проблемах релігійної етнології. • Дослідити сучасний стан вивчення релігійної етноархеології вітчизняній та зарубіжній історичній науці. <p>У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Надати студентам системні знання з релігійної етнології. • Розвинути навички по виявленню релігійних ознак при характеристиці основних категорій етнологічних матеріалів. • Навчити студентів основ методик міждисциплінарних досліджень по проблемах релігійної етнології. • Сучасний стан вивчення релігійної етноархеології вітчизняній та зарубіжній історичній науці. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • охарактеризувати основні етапи розвитку релігійної етнології; • Аналізувати основні категорії етнологічних матеріалів з релігійної етнології; • робити диференційований порівняльно-історичний аналіз релігійної етноархеології України і сусідніх країн; • аналізувати джерела та праці видатних дослідників в галузі України і Європи; 	

- користуватися картою України і Європи, позначати основні центри та територіальні межі проживання різних етнографічних груп;
- використовувати здобуті знання на практиці.

4. Результати навчання (компетентності)

У результаті вивчення курсу „Релігійна етноархеологія” студент має набути таких **компетенцій:**

- ознайомлення з етноархеологією як навчальною дисципліною, її методологічними підходами і методами аналізу;
- вивчення етноархеологічних процесів в Карпатському регіоні;
- дослідження релігійних ознак крізь призму категорій етнологічних матеріалів;
- знання основних методів етнології, ознайомлення із специфікою методики збору польових етнологічних матеріалів, яка охоплює спостереження, усне опитування, письмове опитування (анкетування), інтерв'ю;
- володіння методикою етнологічних досліджень, що охоплює методи аналізу: порівняльно-історичний, типологічний, комплексний, компонентний (системний), реконструктивний;
- виявлення основних факторів релігійних, етнічних, культурних, соціальних цінностей, що спричиняють окремий культурний процес, їх історичну ретроспективу;
- пошук найбільш оптимальних та ефективних методів подачі інформації, фактологічних матеріалів відповідно до проблеми, що вивчається.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
7	032 Історія. Археологія	4	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема. Етнографічні регіони і особливості релігійної обрядовості, їх населення в Україні та на Прикарпатті.	Лекція; СР	Етнографія України: навчальний посібник. – Л., 1994. – 520 с. Українське народознавство. – К., 2004. – 591 с. Етногенез та етнічна історія українських Карпат. – Л., 1999, Т.2	4; 6		Впродовж семестру
Тема. Археологічні культури Прикарпаття (I-II тис. н.е.) і особливості релігійної обрядовості його раннього населення.	Лекція; СР	Археологія Української РСР. – К., 1975. Баран В.Ю. Походження українського народу. – Н., 2008.	2; 6		Впродовж семестру

		Бобринський А.А. Гончарство Восточной Европы. – М., 1978. Словник-довідник археології. К., 1996. 3			
Тема. Поселення, садиба і житлово-господарські комплекси та регіональні особливості релігійної обрядовості в їх плануванні, побудові, облаштуванні і функціонуванні.	Лекція; СР	Українське народознавство. – К., 2004. – 591 с. Баран В.Ю. Походження українського народу. – Н., 2008. Стельмах Г. Ю. Історичний розвиток сільських поселень на Україні: Історико-етнографічне дослідження. К.: Наукова думка, 1964. 240 с.	2; 6		Впродо вж семест ру
Тема. Землеробство і тваринництво на Прикарпатті і регіональні риси релігійної обрядовості в їх розвитку.	Лекція	Етнографія України: навчальний посібник. – Л., 1994. – 520 с.	4		Впродо вж семест ру
Тема. Господарські заняття і народні промисли та регіональні особливості релігійної обрядовості в їх функціонуванні на Прикарпатті.	Лекція; СР	Копчак С., Мойсеєнко В., Романюк М. Етнічна структура та міграції населення Українського Прикарпаття: статистико-демографічне дослідження. Львів, 1996. 187 с.	2; 6		Впродо вж семест ру
Тема. Сакральна архітектура Прикарпаття.	Лекція	Січинський В. Українська архітектура //Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича. К., 1993. Асеев Ю. С. Архітектура Київської Русі. К., 1969. Асеев Ю.С. Стили в архитектуре Украины. К.. 1989.	2		Впродо вж семест ру
Тема. Релігійні аспекти в народному мистецтві Прикарпаття.	Лекція; СР	Етногенез та етнічна історія українських Карпат. Л., 1999. Т.2	2; 6		Впродо вж семест ру
Тема. Сакральні функції і релігійна символіка в кераміці.	Семінар; СР	Августинник А.И. К вопросу о методике исследования древней керамики//КСИА. – 1965.№64. – С.159-156 Археология Прикарпатья, Вольни, и Закарпатья (раннеславянский и древнерусский периоды). – К., 1990. Гарден Ж. – Теоретическая	2; 6		Впродо вж семіна ру

		<p>археологія. – М., 1983.</p> <p>Петращенко В.О. Слов'янська кераміка Галицької землі VIII-IX ст. Правобережжя середнього Подніпров'я. – К., 1992.</p> <p>Малевская М. В. К вопросу о керамике Галицкой земли XII-XIII вв. // КСИА. – Вып. 120. М., 1960. – с. 3-14.</p>			
<p>Тема. Календарна обрядовість і світоглядні уявлення та вірування населення Прикарпаття (за етнографічними даними)</p>	Семінар	<p>Борисенко А. Весільні звичаї України. К., 1988.</p> <p>Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. К., 1993.</p> <p>Гузій Р. З народної танатології: карпатознавчі розсліди. – Л., 2007.</p> <p>Килипник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. К., 1994. Кн. 1-4</p> <p>Коваль-Фучило І. Похоронний ритуал: проблема функціонування і сприйняття// Берегиня. – 2000 - №1. – с.53-56</p> <p>Кухарєва О. Звичаї та обряди осінніх календарних свят в Україні.</p> <p>Скуратівський В. Український народний календар. – К., 2003. – 383 с.</p>	2		Впродо вж семіна ру
<p>Тема. Релігійна обрядовість в народній медицині і ветеринарії.</p>	Семінар; СР	<p>Хобзей К. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. – Л., 2002. – 216 с.</p> <p>Болтарович З. Українська народна медицина. Історія і практика. – К.: Абрис., 1994. – 320 с.</p> <p>Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології. – К., 1995. – 335 с.</p> <p>Чеховський І. Демонологічні</p>	2; 6		Впродо вж семіна ру

		<p>вірування і народний календар українців карпатського регіону. – Ч, 2001. – 303 с.</p> <p>Мандибура С. Д. Полонинське господарство Гуцульщини другої половини XIX- 30-х років XX ст.. – К, 1978.</p>			
<p>Тема. Сакральні функції у харчуванні населення Прикарпаття.</p>	Семінар; СР	<p>Артюх Л. Гостина українців у контексті комунікації//Народна творчість та етнографія. – 2010. - №3 с. 64-71</p> <p>Артюх Л. Традиції та їх збереження в сучасному харчуванні//Народна творчість та етнографія. – 1984. №1. – С. 24-28</p> <p>Гонтар Т. Народне харчування українців Карпат. – К., 1979.</p> <p>Борисенко В. Традиції української національної кухні//Українознавство. – 2012. - №1. – с. 147-149.</p> <p>Маркевич Н. Обычаи, напитки, кухня и поверья малороссиян\\Українські народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991. – с. 52-169.</p> <p>Паньків М. І. Народна їжа на Покутті. – ІФ, 1991.</p>	2; 6		Впродовж семінару
<p>Тема. Традиційний одяг населення Прикарпаття: регіональні особливості його оформленні відповідно до релігійної символіки і обрядовості.</p>	Семінар; СР	<p>Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т.1 Лісостеп. – К., 2008. – 160 с.</p> <p>Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т. 2 Полісся, Карпати. – К., 2008. – 160 с.</p> <p>Спасько Б., Марусик Н. Український народний одяг (західні етнографічні регіони): навчально-методичний посібник. – ІФ, 2009. – 120 с.</p> <p>Український народний одяг XVII- початок XIX ст. в</p>	2; 6		Впродовж семінару

		акварелях Ю. Глоговського. – К., 1988. – 272 с.			
Тема. Релігійна регіональна обрядовість і символіка в поховальному обряді населення Прикарпаття.	Семинар; СР	Гузій Р. 3 народної танатології: карпатознавчі розсліди. – Л., 2007. Етногенез та етнічна історія українських Карпат. – Л., 1999, Т.2. Хобзей К. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. – Л., 2002. – 216 с. Бойківщина: історико-етнографічне дослідження. – К., 1983. Бойківщина. Нью-Йорк: НТШ. Український архів, 1980. – Т. XXXIV. – 521с. Гошко Ю. Населення український Карпат XV-XVIII ст.. Заселення. Міграції. Побут. – К., 1976. – 205 с. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. – К., 1987. – 472 с.	2; 6		Впродовж семінару

6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	100-бальна Контроль знань і умінь студентів здійснюється шляхом обговорення й оцінювання виступів і рефератів на семінарських заняттях, проведення письмових контрольних робіт за підсумками вивчення матеріалу першого та другого змістових модулів, співбесід і перевірки конспектів у ході відпрацювання студентами пропущених занять і отриманих негативних оцінок.				
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	
	90 – 100	A	відмінно	зараховано	
	80 – 89	B	добре		
	70 – 79	C			
	60 – 69	D	задовільно		
	50 – 59	E			
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано	можливість повторного складання	
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	не зараховано	обов'язковий повторний	

				дисципліни	вивченням дисципліни
Вимоги до письмової роботи	1. Логічна послідовність та чіткість у викладенні матеріалу; 2. Повнота та обґрунтування відповідей на поставлені запитання; 3. Самостійність мислення, критична оцінка тієї чи іншої концепції, співвідношення їх з іншими; 4. Викладення своєї позиції або обґрунтованого приєднання до вже викладеної концепції чи думки; 4. Вміння робити висновки з розглянутих питань; 5. Вміння аналізувати джерела.				
Семінарські заняття	Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Активна всестороння участь на занятті може оцінюватися у один додатковий бал.				
Умови допуску до підсумкового контролю	Семестровий контроль проводиться у формі заліку. Форма і термін семестрового контролю визначаються навчальним планом. Студент вважається допущеним до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового заліку якщо він виконав усі види робіт, передбачені її робочою програмою).				
7. Політика курсу					
Політика курсу демократична та ліберальна, спрямована на вдосконалення набутих вмінь та навичок, і розвиток нових, котрі допоможуть студенту в майбутньому проводити наукові дослідження на високому рівні та інтегрувати свої знання в суспільство задля розвитку соціуму та науки.					
8. Рекомендована література					
1. Артюх Л. Гостина українців у контексті комунікації//Народна творчість та етнографія. – 2010. - №3 с. 64-71 2. Баран В.Ю. Походження українського народу. – Н., 2008. 3. Бойківщина. Нью-Йорк: НТШ. Український архів, 1980. – Т. XXXIV. – 521с. 4. Бойківщина: історико-етнографічне дослідження. – К., 1983. 5. Болтарович З. Українська народна медицина. Історія і практика. – К.: Абрис., 1994. – 320 с. 6. Борисенко В. Традиції української національної кухні//Українознавство. – 2012. - №1. – с. 147-149. 7. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології. – К., 1995. – 335 с. 8. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. К., 1993. 9. Гузій Р. З народної танатології: карпатознавчі розсліди. – Л., 2007. 10. Гузій Р. З народної танатології: карпатознавчі розсліди. – Л., 2007. 11. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. – К., 1987. – 472 с. 12. Етногенез та етнічна історія українських Карпат. – Л., 1999, Т.2 13. Етнографія України: навчальний посібник. – Л., 1994. – 520 с. 14. Килипник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. К., 1994.					

Кн. 1-4

15. Коваль-Фучило І. Похоронний ритуал: проблема функціонування і сприйняття// Берегиня. – 2000 - №1. – с.53-56
16. Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т. 2 Полісся, Карпати. – К., 2008. – 160 с.
17. Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т.1 Лісостеп. – К., 2008. – 160 с.
18. Кухарева О. Звичаї та обряди осінніх календарних свят в Україні.
19. Мандибуря С. Д. Полонинське господарство Гуцульщини другої половини ХІХ- 30-х років ХХ ст.. – К, 1978.
20. Паньків М. І. Народна їжа на Покутті. – ІФ, 1991.
21. Петращенко В.О. Слов'янська кераміка Галицької землі VIII-IXст. Правобережжя середнього Подніпров'я. – К., 1992.
22. Скурятівський В. Український народний календар. – К., 2003. – 383 с.
23. Словник-довідник з археології. К., 1996.
24. Спасько Б., Марусик Н. Український народний одяг (західні етнографічні регіони): навчально-методичний посібник. – ІФ, 2009. – 120 с.
25. Українське народознавство. – К., 2004. – 591 с.
26. Хобзей К. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. – Л., 2002. – 216 с.
27. Хобзей К. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. – Л., 2002. – 216 с.
28. Чеховський І. Демонологічні вірування і народний календар українців карпатського регіону. – Ч, 2001. – 303 с.

Викладач Томенчук Б.П.